

u.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till:
u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Beslut

Datum 2025-06-10

Dnr SI 2025:3164

Sida 1 (8)

Yttrande över betänkandet Kunskap för alla (SOU 2025:19)

Regeringskansliets diarienummer: U2025/00630

Övergripande synpunkter

Skolinspektionen bedömer att förslagen om nya läroplaner för de obligatoriska skolformerna kan bidra till bättre förutsättningar för såväl elevers lärande som för lärares undervisning, samt även bidra till ökad likvärdighet. Skolinspektionens bedömning är också att förslagen innebär ökad tydlighet och konkretion, vilket kan komma att underlätta myndighetens granskning.

Myndigheten konstaterar att det parallellt remitteras betänkanden med delvis överlappande förslag. Det handlar bland annat om förslag om borttagande av extra anpassningar och införande av stödundervisning samt förslag om betygssättning. Förslag på dessa områden lämnas både i *Kunskap för alla* och i betänkandet *Förbättrat stöd i skolan* respektive *Ett likvärdigt betygssystem*. Förslag om förtydligande av definitionen av undervisning återfinns i både *Kunskap för alla* och betänkandet *Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan*, samt förslag med bäring på denna definition i *Tid för undervisningsuppgifter* och *Förbättrat stöd i skolan*. Myndigheten förutsätter att förslagen i de olika betänkandena fortsatt kommer att beredas samlat på ett sätt som underlättar tillämpningen för både huvudmän och myndigheter, bland annat i fråga om en lämplig och logisk ordning för ikraftträdande- och tillämpningsdatum.

Skolinspektionen väljer att i första hand yttra sig över de förslag som har betydelse för myndighetens uppdrag. I några delar väljer myndigheten att bidra med relevanta erfarenheter från myndighetens granskning. I anslutning till några förslag och vad gäller några förslag i yttrandet hänvisar myndigheten till andra yttranden.

Sammanfattning

Skolinspektionen tillstyrker följande förslag och hänvisar gällande någon del till annat yttrande:

- 3.3 Förslag om att regeringen ska besluta om kursplanerna i sin helhet för de obligatoriska skolformerna
- 5.3 Förslag om ändringar i skollagen och skolförordningen när det gäller betygssättning
- 6.2 Förslag för att åstadkomma balans mellan teori och praktik i de praktisk-estetiska ämnena

Skolinspektionen tillstyrker följande förslag med vissa synpunkter:

- 3.2 Förslag och bedömningar om en ny läroplanshelhet för de obligatoriska skolformerna
- 4.3 Förslag och bedömningar om inledande delar i nya läroplaner för de obligatoriska skolformerna
- 5.2 Förslag om principer och riktlinjer för nya kursplaner för de obligatoriska skolformerna
- 7.5 Förslag och bedömningar om hur läsning ska förstärkas i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna
- 10.1 Ikraftträdande av nya läroplaner

Skolinspektionen tillstyrker delar av följande förslag med vissa synpunkter och hänvisar gällande några av delarna till annat yttrande:

- 4.2 Förslag för att minska kraven på individualisering och anpassning samt stärka lärarnas roll
- 5.4 Förslag om en ny struktur för kursplanerna för de obligatoriska skolformerna

Skolinspektionens synpunkter

Nedan följer synpunkter på de förslag och delar av förslag som myndigheten ser skäl att yttra sig över.

3 Helheten i styrningen av läroplanen

3.2 Förslag och bedömningar om en ny läroplanshelhet för de obligatoriska skolformerna

Skolinspektionen tillstyrker förslaget om en samlad läroplan med tydligare kunskapsinriktning för de obligatoriska skolformerna, betoning av grundläggande kunskaper och färdigheter samt riktlinjer för undervisningens genomförande i läroplanens inledande delar och undervisningsstrategier i kursplanerna, med vissa synpunkter.

Skolinspektionen bedömer att förslagen kan bidra till bättre förutsättningar för elever, lärare och övrig personal i skolan, samt till ökad likvärdighet genom att förväntningar tydliggörs. En ökad tydlighet kan även göra regelverket mer tillämpbart för myndigheten och därmed öka möjligheterna att granska undervisning med stöd i läroplanerna. Skolinspektionen konstaterar samtidigt att möjligheten att tillämpa förslagen i myndighetens tillsyn förutsätter en hög grad av konkretion. Detta kan behöva vägas mot behovet av utrymme för lärares och rektorers

professionella omdöme, inte minst när det kommer till undervisningsstrategier i kursplanerna.

Skolinspektionen delar vidare utredningens bedömning om att det bör tas fram stödjande material, samt att läroplanerna bör presenteras tillsammans med kommentarer och exempel baserade på beprövad erfarenhet. Sådana kommentarer och exempel kan ha stor betydelse för att ytterligare tydliggöra förväntningar och bidra till ökad likvärdighet. De kan också utgöra ett stöd för såväl enskilda lärare som för lärares och skolors gemensamma arbete och samsyn. Utifrån Skolinspektionens erfarenhet borde detta också kunna utgöra ett stöd för rektorers möjligheter att, tillsammans med mer erfarna lärare, leda arbetet med att skapa samsyn kring undervisningens innehåll och genomförande. Att sådant stöd finns tillgängligt tidigt i implementeringen borde därtill ha betydelse för förslagets genomslag.

3.3 Förslag om att regeringen ska besluta om kursplanerna i sin helhet för de obligatoriska skolformerna

Skolinspektionen tillstyrker förslaget om att regeringen ska meddela föreskrifter om kursplanerna för de obligatoriska skolformerna i sin helhet, det vill säga även om betygs- och bedömningskriterier.

4 Läroplanernas inledande delar

4.2 Förslag för att minska kraven på individualisering och anpassning samt stärka lärarnas roll

Skolinspektionen tillstyrker utredningens förslag om förtydliganden och ändringar i skollagen rörande syftesparagrafen och om att bestämmelsen att var och en som verkar inom utbildningen aktivt ska motverka alla former av kränkande behandling ska flyttas. Myndigheten tillstyrker också förslaget om ändringar av definitionen av undervisning med vissa synpunkter.

Myndigheten avstår från att yttra sig om den del av förslaget som rör stöd, till exempel att extra anpassningar utgår att stödundervisning istället ska ges, och hänvisar här till myndighetens yttrande om *Förbättrat stöd i skolan*.

Vad gäller förslaget om förtydligande av definitionen av undervisning genom att lägga till begreppet "bestäms" så delar Skolinspektionen utredningens bedömning om att det är viktigt för en aktiv lärarroll att klargöra att det är lärarna som leder och bestämmer över undervisningen. Skolinspektionen vill dock uppmärksamma den fortsatta beredningen på en

möjlig risk. Erfarenhet från myndighetens tillsyn visar att nuvarande definition av undervisning och begreppet "leder", ibland tolkas som att det räcker att en lärare planerar undervisningen och säger sig ha ansvaret för den utan att sedan bedriva den i praktiken. En praktik har utvecklats på vissa skolor där en slags "huvudlärare" leder och bestämmer ett arbete som sedan andra lärare eller stödpersoner utför i klassrummet med eleverna. I detta sammanhang ser Skolinspektionen en risk att ordet "bestäms" ytterligare kan stärka den tolkningen och därmed leda till att legitimerade och behöriga lärare i lägre grad faktiskt bedriver undervisningen med eleverna. För att motverka detta är det myndighetens bedömning att det av definitionen av undervisningen tydligare behöver framgå att den innebär att en lärare "bedriver" undervisning, så som även framgår av 2 kap. 13 § och 2 kap. 15 § skollagen. Skolinspektionen ser positivt på övriga föreslagna förändringar av definitionen.

4.3 Förslag och bedömningar om inledande delar i nya läroplaner för de obligatoriska skolformerna

Skolinspektionen tillstyrker förslaget om att de inledande delarna i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna ska få en ny struktur och ett nytt innehåll. Myndigheten delar också utredningens bedömning att nödvändiga anpassningar bör göras för de andra obligatoriska skolformerna och att nuvarande delen om fritidshemmet revideras.

Skolinspektionen ser positivt på principen om en rakare, koncentrerad och lättillgänglig struktur och text i förslaget om den inledande del som rör skolans värdegrund. För myndighetens granskningsuppdrag, liksom för målgruppernas arbete, är en sådan tydlighet eftersträvansvärd. Det är samtidigt viktigt att tydligheten inte leder till förenkling. Skolinspektionen vill uppmärksamma att texten i delen om skolans värdegrund kan behöva ses över. Till exempel kan användningen av den bestämda formen "värdena" riskera att skapa en bild av att dessa är enkla och kan tas för givna, trots att benämningen syftar tillbaka på flera sinsemellan olika abstrakta begrepp. Myndighetens erfarenhet, bland annat från granskning av skolors arbete med kontroversiella frågor, är att värdegrundsarbetet tenderar att primärt fokusera på trygghetsfrågor och arbete mot kränkande behandling. Liksom att skolans samlade resurser sällan bidrar med stöd till undervisning som syftar till att stärka elevernas demokratiska kompetens. En risk med värden som beskrivs som givna och självklara är att arbete med att förstå, konkretisera och gemensamt omsätta grundläggande demokratiska värderingar inte tillräckligt uppmärksammas. Här vill myndigheten ge ett medskick att ett sådant arbete också kan behöva ges utrymme i kursplaner.

Skolinspektionen konstaterar vidare att det i utredningens förslag om nya läroplaner inte längre framgår att undervisningen ska vara icke-konfessionell. I det nya förslaget står i stället att "Undervisningen ska vara saklig och allsidig så att eleverna inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra konfessionella eller politiska åskådningen, eller utsatta för kommersiell påverkan". Myndigheten ser positivt på utredningens förslag om en sådan breddad skrivning. Det kan dock för tydlighetens skull finnas en fördel att behålla skrivningen om att undervisningen ska vara icke-konfessionell, även om motsvarande bestämmelse finns i skollagen. I den fortsatta beredningen bör också övervägas att inte begränsa den breddade skrivningen till undervisning, om det inte finns någon särskild avsikt med det, utan i stället använda ordet utbildning.

Skolinspektionen vill i sammanhanget också uppmärksamma att jämställdhetsarbetet behöver förbättras på många skolor och att det har betydelse hur mål inom detta område beskrivs i läroplanerna. Även om skrivningar om jämställdhet och motverkande av begränsande könsmönster återfinns i flera av de inledande delarna i förslaget så finns en risk att dessa blir svåra att tillämpa. Myndighetens erfarenhet från flera granskningar är att det på många skolor finns en tendens att avfärda de könsskillnader och könsmönster som finns i skolorna. I stället hänförs de skillnader som finns till beteenden och resultat hos enskilda individer, och skolorna återkommer ofta till att de "inte ser kön" hos eleverna. Skolinspektionen kan konstatera att denna könsblindhet riskerar att leda till att begränsande könsmönster inte utmanas. Att motverka begränsande könsmönster förutsätter att sådana mönster görs synliga. En ordalydelse motsvarande nuvarande skrivning om att inte bara motverka könsmönster, utan också "synliggöra", kan ha betydelse för såväl skolornas arbete som myndighetens möjligheter att granska.

5 Principer och riktlinjer för kursplaner

5.2 Förslag om principer och riktlinjer för nya kursplaner för de obligatoriska skolförhållandena

Skolinspektionen tillstyrker utredningens förslag om principer för nya kursplaner. Med utgångspunkt i myndighetens erfarenheter av granskning vill vi betona betydelsen av konkretion i kursplanerna, bland annat för att kunna avgöra om eleverna får en undervisning som omfattar ett ämnes hela syfte och innehåll. Det har även betydelse för att myndigheten ska kunna avgöra vilka lokaler och vilken utrustning som krävs i ett ämne. Bestämmelsen i skollagen om att det för utbildningen ska finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas är allmänt hållen och behöver enligt myndigheten kompletteras

med regleringen i respektive kursplan för att bli tillämpbar i granskning. Till exempel vilka verktyg, redskap och maskiner som ska finnas i ämnet slöjd eller vilken laborativ utrustning som behövs i ämnena kemi och fysik för att undervisningen ska kunna omfatta ämnets hela syfte och innehåll. Även bestämmelsen om att eleverna ska ha tillgång till läroböcker, läromedel och lärverktyg utgår från vad som behövs utifrån utbildningens mål. Enligt Skolinspektionens erfarenhet av granskning när det gäller tillämpning av nuvarande kursplaner är det i flertalet ämnen svårt att utläsa vilka krav som egentligen går att ställa utifrån ämnets syfte och centrala innehåll. I förlängningen drabbar det eleverna och likvärdigheten i vad de har för tillgång till ändamålsenliga lokaler och utrustning, samt vilken tillgång de har till läroböcker, läromedel och lärverktyg av god kvalitet.

5.3 Förslag om ändringar i skollagen och skolförordningen när det gäller betygssättning

Skolinspektionen tillstyrker utredningens förslag om omformulering i skollagen och skolförordningarna så att det inte längre anges att betyg- och bedömningskriterier ska uppfyllas, samt att formuleringar om att eleven ska tillgodogöra sig kunskaper ska införas och undantagsbestämmelser om betygssättning ska omformuleras. För vidare synpunkter hänvisar myndigheten till sitt yttrande över betänkandet Ett likvärdigt betygssystem och förslaget om nya betygskriterier som är stödjande vid betygssättning.

5.4 Förslag om en ny struktur för kursplanerna för de obligatoriska skolformerna

Skolinspektionen tillstyrker utredningens förslag på struktur för nya kursplaner och att denna regleras i skollagen.

Myndigheten avstår från att här yttra sig om betygskriterier och hänvisar till myndighetens yttrande över betänkandet Ett likvärdigt betygssystem.

6 Praktisk-estetiska ämnen

6.2 Förslag för att åstadkomma balans mellan teori och praktik i de praktisk-estetiska ämnena

Skolinspektionen tillstyrker utredningens förslag om att betona praktiska färdigheter i nya kursplaner för de praktisk-estetiska ämnena och om en ökad konkretionsgrad i mål och innehåll. Myndigheten bedömer att en sådan ökad konkretionsgrad bör kunna ge bättre förutsättningar för myndighetens granskning.

7 Läsning

7.5 Förslag och bedömningar om hur läsning ska förstärkas i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna

Skolinspektionen tillstyrker utredningens förslag om att förstärka läsning i läroplanernas inledande delar och vikten av läsning lyfts även i andra kursplaner än svenska.

Skolinspektionen tar dock inte ställning till vilka principer som ska gälla för en ny kursplan i svenska.

Myndighetens erfarenheter från granskning är att det finns ett behov på många skolor av att utveckla ett gemensamt förhållningssätt där läsning är en prioriterad aktivitet. Då fokus i förslaget är insatser mot lågstadiet vill myndigheten påpeka att det är viktigt att balansera sådana viktiga tidiga insatser inom detta område med fortsatt läsfrämjande arbete när eleverna blir äldre. I vår granskning har vi till exempel sett att läsningen prioriteras mindre ju äldre eleverna är, vilket utgör en risk då elevers intresse också avtar med stigande ålder.

10.1 Ikraftträdande av nya läroplaner

För närvarande remitteras många betänkanden som rör skolväsendet. Myndigheten noterar att flera av betänkandena lämnar förslag som är avhängiga varandra och i vissa fall även avser ändringar i samma bestämmelser. Skolinspektionen lämnar sina synpunkter på förslagen i respektive betänkande, förutom i de fall annat anges. Myndigheten har dock inte inom ramen för remissarbetet möjlighet att bedöma hur samtliga remitterade förslag hänger samman med varandra. Detta gäller även tiden för ikraftträdande för de olika förslagen.

Förslagen bör beredas samlat på ett sätt som underlättar tillämpningen för både huvudmän och myndigheter, bland annat i fråga om en lämplig och logisk ordning för ikraftträdande- och tillämpningsdatum.

Budgetkonsekvenser

Skolinspektionen har inte haft möjlighet att närmare beräkna kostnaderna för att genomföra förslagen i föreliggande betänkande i myndigheten. Om förslagen genomförs kan dock myndigheten behöva uppdatera processer, vägledningar och it-stöd, samt utbilda personal med mera vilket kan komma att få ekonomiska konsekvenser.

Olika lagförslag bereds för närvarande och först när förslagen är färdigberedda är det möjligt att göra beräkningar på de kostnader som kan komma att uppstå.

I ärendets slutliga handläggning har följande personer deltagit: chefsjurist Klara Cederlund, utredare Jacob Johansson och stabschef Torun Rudin.

Marie Axelsson
Generaldirektör

Erica Jonvallen
Föredragande, utredare